

Bijdrage van Ir. H.J.de Vries aan Internetconsultatie Grondwet “Democratische rechtsstaat”.

1. De wens in de Grondwet een zinsnede op te nemen over de ambitie een democratische rechtsstaat te willen zijn, lijkt zeer positief. De huidige Grondwet kent immers nauwelijks waarden, maar is primair een structuurschema van de Nederlandse Staat. Maar het alleen opnemen in de Grondwet van deze algemene bepaling is nietszeggend als dat niet wordt geoperationaliseerd en gehandhaafd. Het is op zich al een veeg teken als in de Grondwet een dergelijke bepaling moet worden opgenomen, terwijl Nederland een al overgejuridificeerde samenleving kent. Een democratische rechtstaat is een Staat niet via zijn Grondwet, maar via zijn systemen, zijn structuren, maar vooral door het handelen en functioneren hiervan. Ik wijs erop dat artikel 1 van de Russische Grondwet vastlegt dat de Russische Federatie een 'democratische federatieve rechtsstaat' is. Voor de Grondwetkenners wijs ik ook op de Grondwet van Zimbabwe. Die waarborgt echt alles: democratie, rechtsstaat, eerbiediging mensenrechten, enz.

2. Het begrip 'democratische rechtsstaat' valt niet los te zien van de huidige samenleving en de ontwikkelingsrichting daarvan. Dat lijkt een samenleving met een fors aantal bedreigingen en slechts beperkte mogelijkheden tot vooruitgang. Bedreigingen niet alleen van extern, maar juist ook door erosie van normen, waarden en deugden. Daarbij horen ook bedreigingen in de vorm van plotselinge schokken, zelfs schaarsten en een kleiner wordende 'te verdelen taart'.

3. Mijns (gepensioneerd werknemer) inziens is het meest wezenlijke het hebben van systemen (en de hen uitvoerende en ondersteunende structuren) met daarin passende functionele en gewogen checks and balances. (zie ook mijn bijdrage aan de consultatie “Eerlijk proces”). Dat is niet alleen de scheiding der machten, maar in de Staat en in de rechterlijke macht systemen en structuren die het vermogen hebben tot zelfverbetering en zelfoptimalisatie.

4. In iedere structuur is er een drang tot zelfbescherming. Van de kant van de Staat uit zich dit in steeds verdere penetratie in het leven van de burger, in excessieve wetgeving (veelal op basis van incidenten en van dubieuze kwaliteit), maar ook in het steeds verder ontlopen van eigen verantwoordelijkheden en aansprakelijkheden. Bij de rechterlijke macht heeft dat geleid tot het uitsluiten van eigen verantwoordelijkheid, tot massale van overbodige rechter-plaatsvervangers, tot het ontlopen van waarheidsvinding door een beroep op rechtseenheid, tot een juist ineffectief klacht- en wrakingsrecht en tot het ontlopen van onafhankelijke toetsing van uitspraken.

5. De MvT schrijft mooi

“De democratie waarborgt de mogelijkheid tot participatie van burgers in het politieke proces” en

“De Grondwet waarborgt de democratie, de rechtsstaat en de grondrechten.”

6. Maar de Grondwet waarborgt op zich niets. Pas als men zich erop kan beroepen en dat beroep wordt gerespecteerd is er een waarborgfunctie. De democratie waarborgt niets als regeringen bijvoorbeeld referenda of internationale verdragen en jurisprudentie niet respecteren. Nederland bijvoorbeeld misleidde al direct in het EEG Verdrag de mede oprichtende landen door in de verordening 3/58 te schrijven dat het – naast de AOW – een wettelijk pensioen voor werknemers zou hebben, een aperte leugen..

7. De praktijk van de huidige wetgevende macht en uitvoerende macht is dat besluitvorming primair wordt gebaseerd op 1° lobbykracht en 2° beeldvorming. Democratie is niet een totale verwevenheid van de politiek met de financieel-economische wereld en haar lobby. Een Staat is pas een rechtsstaat als het haar verantwoordelijkheden en daarbij passende aansprakelijkheden daadwerkelijk erkent. Daarbij passen geen eindeloze juridische procedures. De juridische gang van zaken rond Srebrenica, Cas Spijkers, Chipshol, Q-koorts, klokkenluider Bos, het MH17 zuurstofmasker (en helaas nog vele andere) betekenen dat Nederland geen democratische rechtsstaat is. Zonder transparantie en eerlijkheid geen rechtsstaat.

8. Er is nu een samenleving, die het mogelijk vele jaren met geen of zeer geringe groei moet doen. Dat impliceert dat er geen win-win situaties zullen zijn, maar de winst van de ene partij het verlies van de andere betekent. De garanties en steun aan de financiële sector en de exorbitante levensstijl van deze sector gingen ten koste van de gewone burgers. Het spekken van de kassen van de bedrijven, vertaalde zich in een hogere staatsschuld. Deze is sinds het begin van de crisis met precies € 200 miljard toegenomen.

9. Twee facetten dienen een hoofdrol te spelen om van een 'democratische rechtsstaat' te kunnen spreken:

1° Een daadwerkelijke staatsaansprakelijkheid en

2° Het ontwikkelen tot een rechtsstaat door het wegwerken van de huidige vooringesteldheid ten nadele van de burger.

10. Staatsaansprakelijkheid is in het recht van de EU in uitgebreide jurisprudentie vastgelegd sinds medio de jaren negentig op grond van bepalende arresten als Brasserie du Pecheur, Francovich, Dillenkofer en vele andere. Ook het Europees Hof voor de Rechten van de Mens bevestigt staatsaansprakelijkheid en zelfs de mogelijkheid tot 'exemplaire' schadevergoeding¹. In Nederland heeft de Hoge Raad een andere weg gekozen met name via de Pikmeer arresten. Juist in het kader van checks and balances moeten er mogelijkheden zijn om de Staat te corrigeren. Het lijkt erop dat de Hoge Raad op voorhand de Staat heeft beschermd en wil beschermen. Dat is geen 'scheiding der machten'.

11. Een schandalige uitspraak als die van 13 december 2011 van de Centrale Raad van Beroep in de zorgverzekering impliceert dat de overheid iedere wetgeving – juist ook op gespannen voet met EU recht – kan doorzetten en zich slechts hoeft te

---

1 Arrest Eweida v UK, EHRM nr. 48420/10.

beroepen 'een beetje naïef' te zijn geweest, dat terwijl over de betreffende Zorgverzekeringswet vele jaren discussie was geweest en zelfs uitgebreid met de Europese Commissie was overlegd. Deze Centrale Raad van Beroep volhardt al jaren in het misinterpreteren van artikel 33 van de verordening 1408/71, terwijl het Hof van Justitie EU de tekst juist bevestigde in het arrest Van Delft (C-345/09).

12. In grote delen van het Nederlandse bestuurs- en belastingrecht is een vooroordeel ('bias') aangebracht ten nadele van justitiabelen en ten gunste van de Nederlandse Staat, lagere overheden, bestuursorganen, etc. Dat is zeer welbewust en opzettelijk gedaan. Waarom hebben de justitiabelen/burgers veel kortere termijnen in procedures dan de overheid of bestuursorganen? Een voorbeeld: Bij een procedure bij de Hoge Raad, waarin een Conclusie wordt genomen door een Advocaat-Generaal is er een termijn van twee weken om daarop te reageren. Woonachtig in het buitenland reduceert dit door tragere postbezorging tot enkele dagen voor een repliek. Maar omdat er geen vaststaand tijdstip is, waarop de conclusie beschikbaar komt, heeft de justitiabele feitelijk huisarrest. Dat is geen rechtsstaat.

13. De hele Algemene wet bestuursrecht lijkt erop gericht om juist rechten te ontnemen aan de burgers door een web van procedurele juridische valstrikken. Aan de andere kant mogen bestuursorganen alles. Het College van Zorgverzekeringen (nu Zorginstituut Nederland) presteerde het beschikkingen ver buiten wettelijke termijnen te sturen. Voor de rechters geen probleem, maar doet een burger dat, dan is hij alle rechten kwijt. Bindende Europese documenten werden onbevoegd uitgegeven (feitelijk onrechtmatig handelen/valsheid in geschrifte). Voor de rechters geen probleem. Doet een burger dat dan wordt hij strafrechtelijk vervolgd. Een berekening van de bijdrage ziektekostenpremies in Europa dient het Zorginstituut Nederland helemaal niet uit te voeren, maar een onafhankelijke instantie als de Algemene Rekenkamer op basis van transparante en correcte bedragen. Dan kan er ambtshalve worden geïnd en zijn geen rechtszaken daarover nodig.

Maar het kan ook anders. In België geeft de Rijksdienst voor Pensioenen (de tegenhanger van de Sociale Verzekeringsbank) 10 jaar voor de verwachte pensioneringsdatum een overzicht van het te verwachten pensioen. Dan heeft nog tijd om maatregelen te nemen of een gang naar de Arbeidsrechtbank te maken. Vervolgens een besluit bij de pensionering en ieder jaar een (automatisch aangepaste) uitbetaling en overzicht daarvan. Er is maar een handjevol rechtszaken over de pensioenen. In Nederland daarentegen steeds nieuwe besluiten (een soort stalking van gepensioneerden), duizenden rechtszaken over de AOW-uitkering. Waarom? Dat zijn duur betaalde semi-Melkert banen.

14. Samenvattend: Het voornemen tot een algemene bepaling over de 'democratische rechtsstaat' is positief. Maar de 'proof of the pudding is in the eating'. Juist de nieuwe president van de Hoge Raad kan hieraan bijdragen door verstoorde evenwichten te herstellen en de positie van de rechtspraak te versterken. Daarbij past voor hem een beloning die met de zwaarte van die taak correspondeert. Nederland moet daarbij daadwerkelijk bereid zijn een 'democratische rechtsstaat' te worden.